

Гірські ландшафти Українських Карпат

Мета: Сформувати в учнів систему знань про Українські Карпати, особливості їх географічного положення; розвивати вміння характеризувати компоненти природи та зв'язки між ними; пояснювати закономірності прояву висотної поясності, причини виникнення і характер стихійних природних явищ і процесів у горах; давати господарську оцінку природних ресурсів, визначати основні заходи з раціонального використання та охорони природи; удосконалювати вміння та навички роботи з картою, атласом, додатковою літературою; сприяти розвитку творчої уяви, мислення, вміння зіставляти, аналізувати, подавати інформацію; виховувати любов до рідного краю, екологічну культуру.

Тип уроку: формування нових знань;

Обладнання: фізична карта України, атласи України, мультимедійна презентація

Географічна номенклатура: Українські Карпати, Передкарпаття, Зовнішні Карпати, Вододільно-Верзовинські Карпати, Полонинсько-Чорногірський масив, Чивчинські гори, Рахівський масив, Вигорлат-Гутинський (Вулканічний) хребет, Говерла, Закарпатська низовина.

Хід уроку

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань, стор 3

III. Мотивація навчальної діяльності

IV. Вивчення нового матеріалу, стор 5-25

V. Узагальнення, стор 26

Домашнє завдання, стор 27

Пригадайте

- Якій тектонічній структурі в рельєфі відповідають гірські області?

- Як змінюються температура та кількість опадів із висотою?

План вивчення гірської системи

1. Географічне положення та розміри
2. Геологічна будова
3. Рельєф та корисні копалини
4. Клімат
5. Ґрунтовий покрив
6. Внутрішні води
7. Органічний світ
8. Висотна поясність
9. Природні області
10. Охорона природи

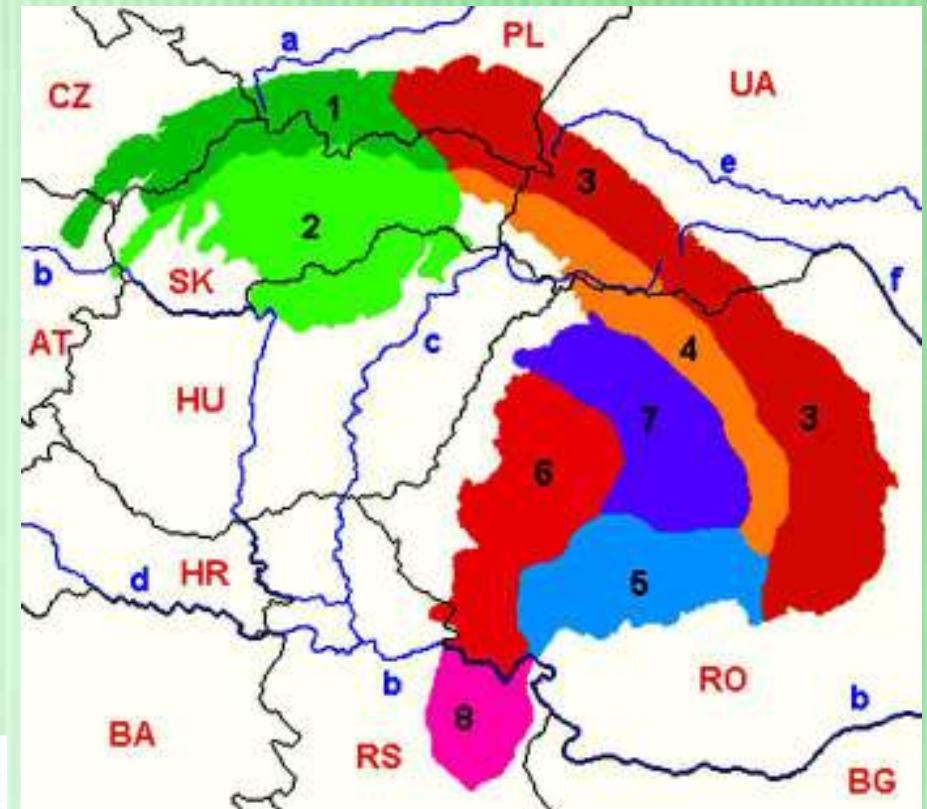
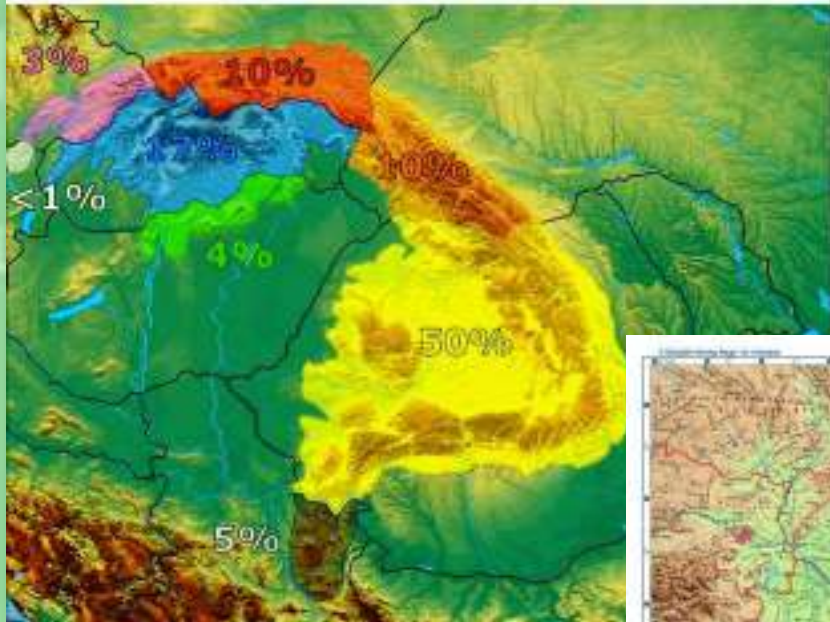

Географічне положення та розміри

- **Українські (Східні) Карпати** є фізико-географічною провінцією (краєм) Карпатської гірської фізико-географічної країни, що розташована в самому центрі Європи у вигляді гігантської дуги **протяжністю 1500 км**

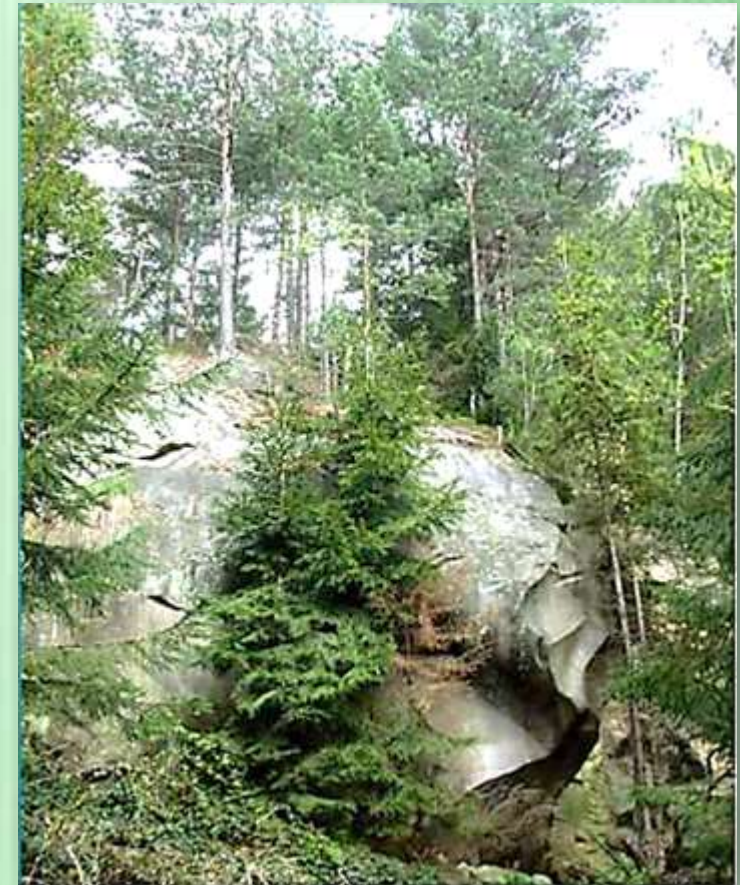
Найбільша частина Карпатських гір розташовується на території Румунії (50%), за нею йде Словаччина (17%). Третє місце ділять Україна та Польща (по 10%). Навіть Австрія має невелику частину Карпат (менше 1%), але колись Габсбургам належала майже вся гірська система Карпат.

1. Зовнішні Західні Карпати
2. Внутрішні Західні Карпати
3. Зовнішні Східні Карпати
4. Внутрішні Східні Карпати
5. Трансильванські Альпи (Південні Карпати)
6. Західні Румунські Карпати
7. Трансильванське плато
8. Сербські Карпати

Геологічна будова

- Карпатська складчаста система як складова **Середземноморського рухливого поясу** утворилася в період **альпійської епохи** горотворення на основі давнього фундаменту
- Підняття Карпатської гірської споруди розпочалося порівняно недавно — **20—25 млн років тому**

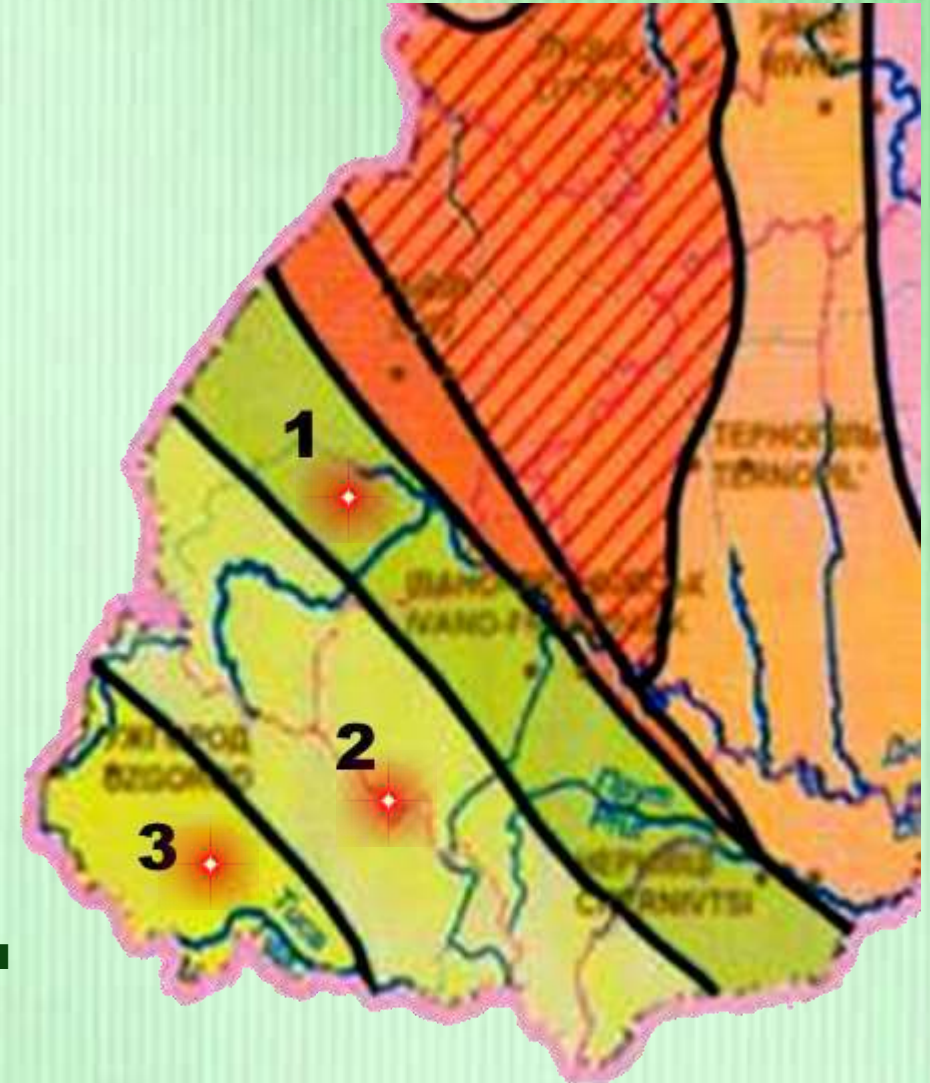
Тектонічна будова

- У будові Карпатської гірської країни можна виділити три великі тектонічні структури, які витягнуті паралельними смугами Пн-Зх→ Пд-Сх:

1. Передкарпатський крайовий прогин
2. Карпатська складчаста споруда
3. Закарпатська западина

Карпатський фліш — нашарування певного набору осадових порід що повторюються в геологічному розрізі сотні разів. Під час альпійського горотворення ці товщі були підняті на значну висоту та зім'яті у складки, ніби застигли хвилі

Рельєф

- **власне Карпати складаються з паралельних пасом:**

Зовнішні Карпати

- складається з невисоких Бескидів, середньогірних Горган та низькогірних Покутсько-Буковинських Карпат

Центральні Карпати

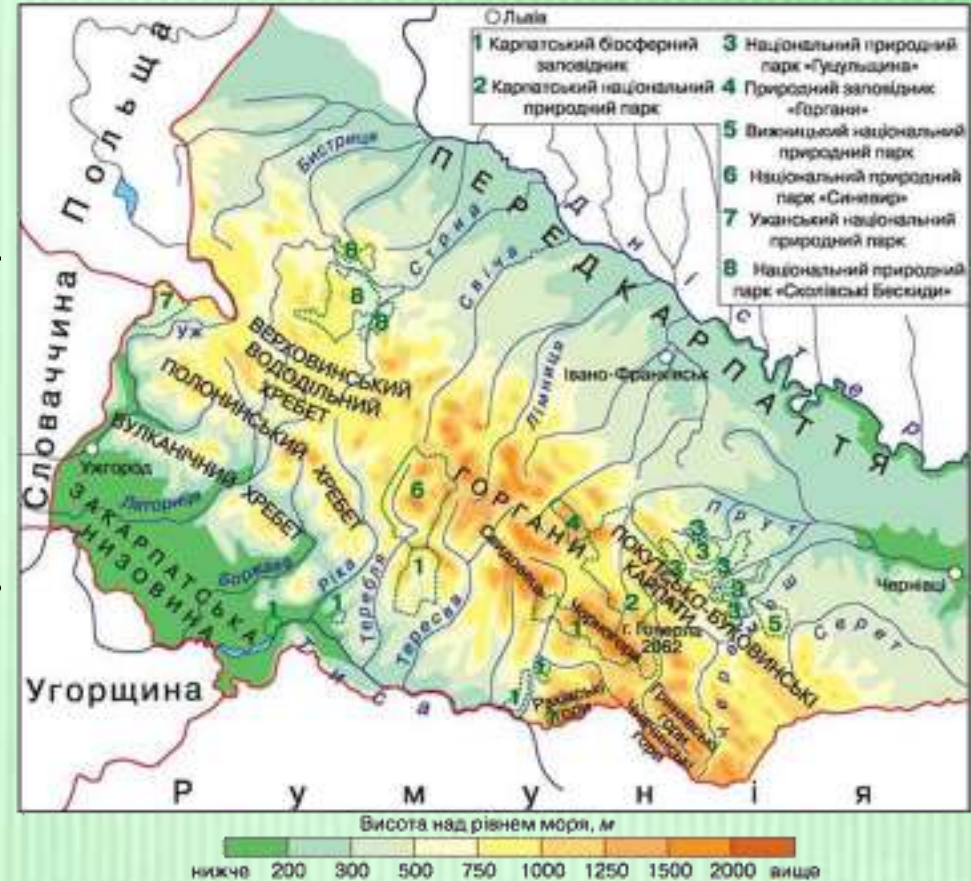
- з низькогірним (600—700 м) рельєфом та пологими обрисами схилів

Внутрішні Карпати

- найвисокогірніша частина з масивом Чорногора, де зосереджені найвищі вершини (понад 2000 м), у тому числі гора Говерла (2061 м);

Вулканічний хребет

- із ланцюжка невисоких куполів згаслих вулканів

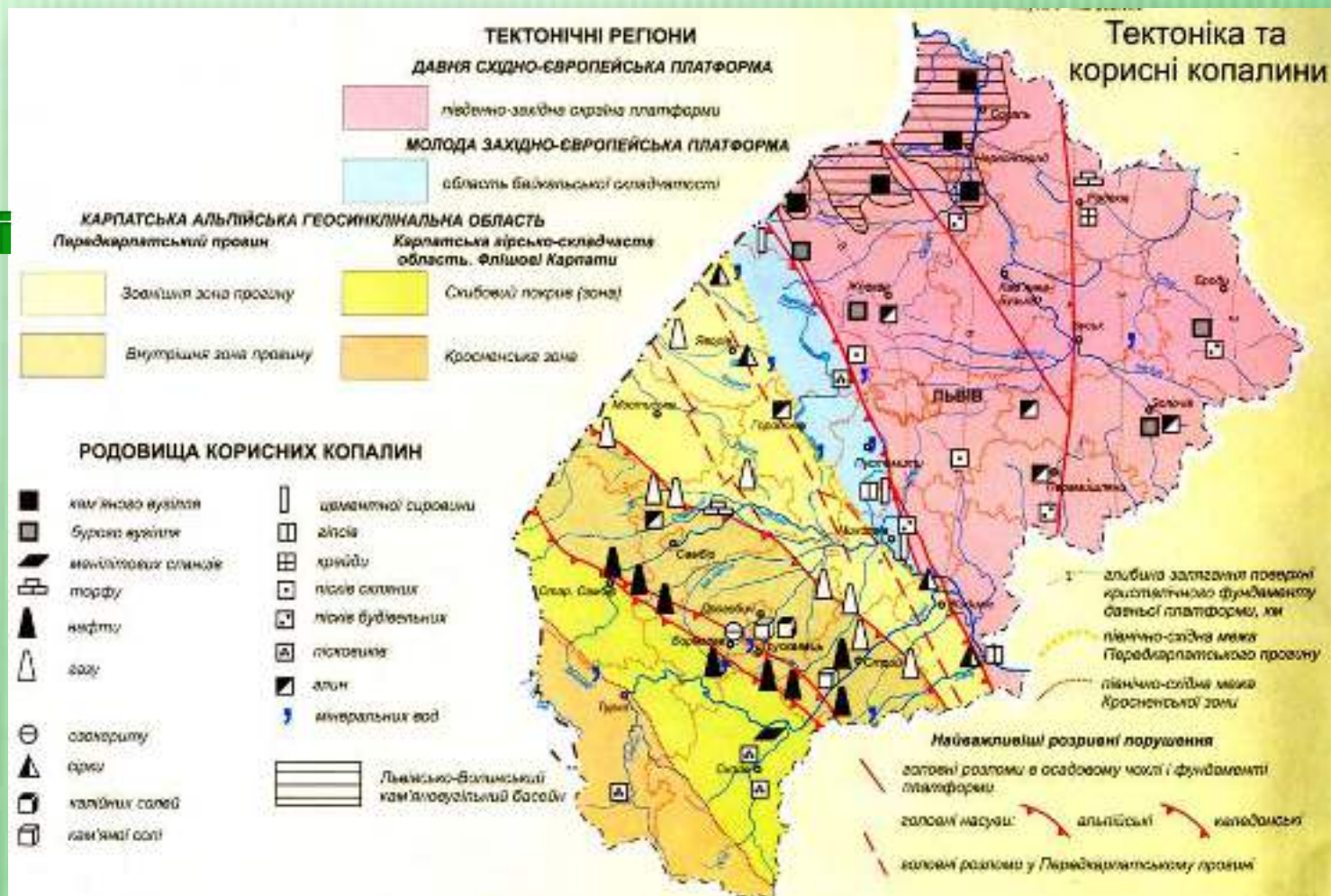
-
- A person wearing a bright green jacket is sitting on a rocky outcrop, looking out over a vast mountain landscape. The foreground shows a steep, grassy slope leading up to the rock. The middle ground is filled with rolling green hills and dense forests. In the background, a large, prominent mountain peak rises against a sky filled with white and grey clouds. The overall scene conveys a sense of adventure and connection with nature.

-
- Львів**
- 1 Карпатський біосферний заповідник
2 Карпатський національний природний парк
3 Національний природний парк «Гуцулщина»
4 Природний заповідник «Горган»
5 Вишняківський національний природний парк
6 Національний природний парк «Синевир»
7 Ужанський національний природний парк
8 Національний природний парк «Сколицький Босиди»
- Польща
Словачина
Угорщина
Румунія
- Верховинський вододільний хребет
Полонинський хребет
Булканичний хребет
Затяпатоцька низовина
- Високий гірський район
Горган
Лісний район
Південний гірський район
Південно-західний гірський район
Південно-східний гірський район
Південно-західний гірський район
Південно-східний гірський район
- Висота над рівнем моря, м
- нижче 200 300 500 750 1000 1250 1500 2000 вище

Корисні копалини

- В Українських Карпатах виявлено значні поклади корисних копалин:

- нафта й газ
- самородна сірка
- кам'яна та калійні солі
- буре вугілля
- вапняки
- мармур

- **Особливу цінність становлять численні карпатські мінеральні джерела (понад 500)**
 - **Широко відомі джерела Трускавця, Моршина, Сваляви тощо**

Трускавець

Моршин

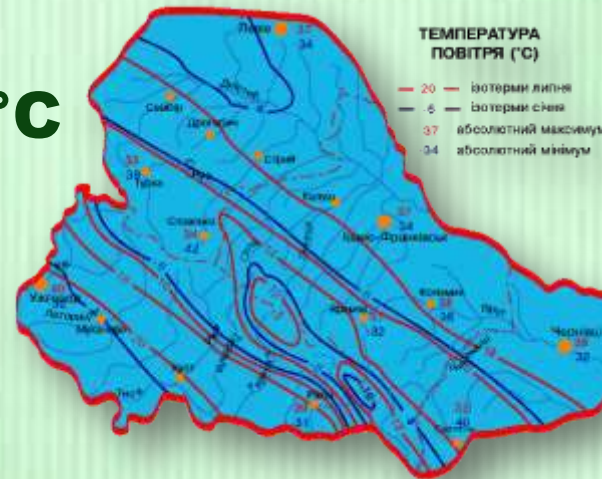

Свалява

Клімат

t січня

- в Передкарпатті — $-4...-3^{\circ}\text{C}$
- у Закарпатті — -2°C
- в горах — $-6...-12^{\circ}\text{C}$

t липня

- в Передкарпатті — $+18...+19^{\circ}\text{C}$
- у Закарпатті — $+20^{\circ}\text{C}$
- у горах — $+7...+13^{\circ}\text{C}$

опад

- у передгір'ях — 700...900 мм
- у верхів'ях — 1200...1600 мм

**Полонина Руська Мокра
найвологіше місце
Карпат та всієї України
(до 2000 мм/рік)**

Зима м'яка й багатосніжна

Ґрунти

- Відповідно до змін кліматичних умов різноманітні ґрунти:

- у Передкарпатті — дерново-підзолисті
- вище 1200—1400 м — бурі гірськолісові
- на висоті 1500—1600 м — сіро-бурі
- вище 1600 м — гірсько-лучні
- на Закарпатській низовині — дерново-підзолисті

ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТІ

БУРІ ГІРСЬКО-ЛІСОВІ

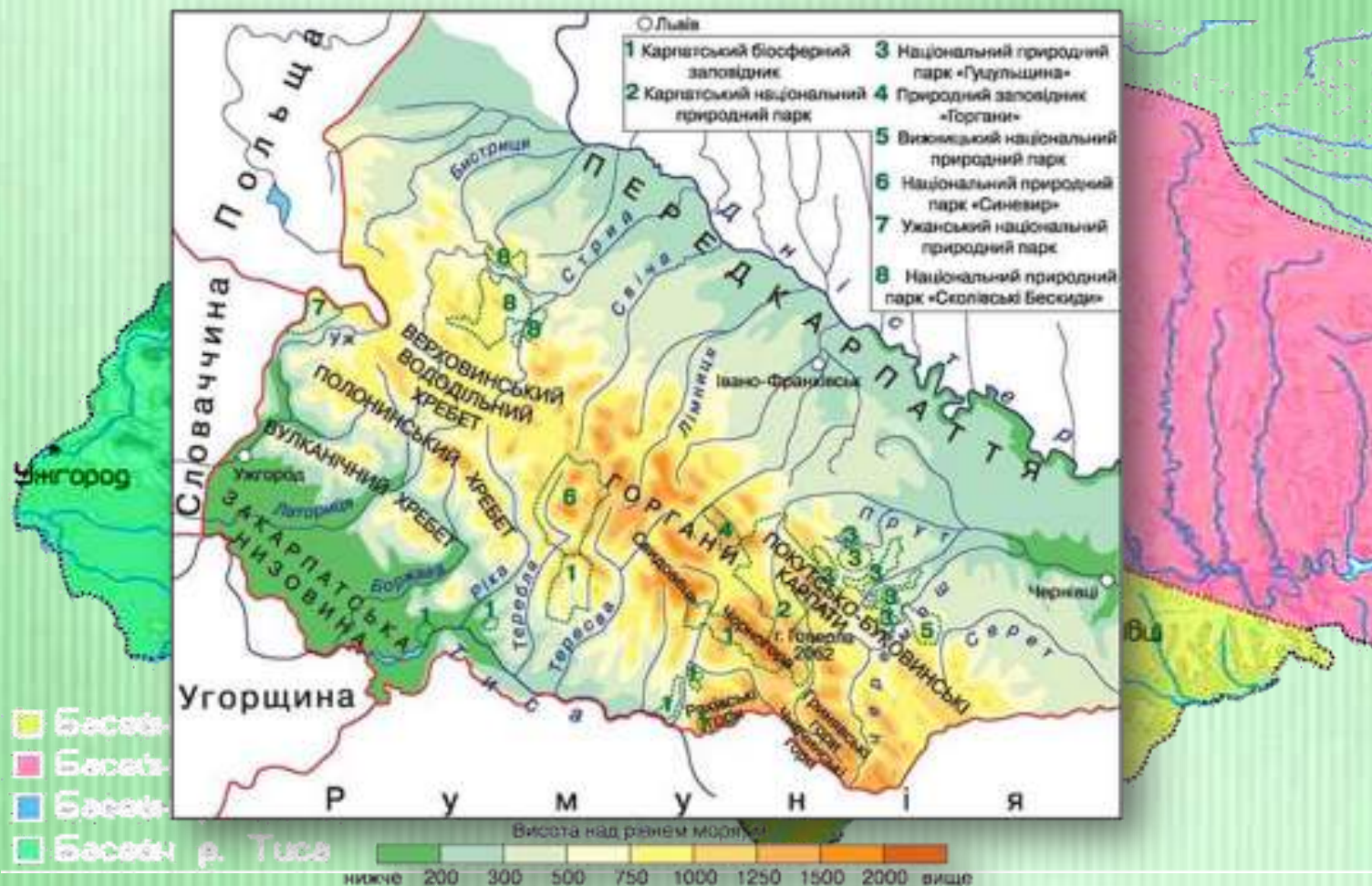
СІРО-БУРІ

ГІРСЬКО-ЛУЧНІ

Внутрішні води

- Річок налічується близько 28 тис.
- переважно неглибокі, до півтора метри глибиною, нерідко з порогами та водоспадами
- належать до басейнів Дунаю, Дністра, Вісли
- найбільші з них:
 - Прут
 - Дністер
 - Тиса
 - Лімниця
 - Черемош
 - Латориця
 - Уж
 - Тересля
 - Бистриця
 - Надвірнянська
 - Бистриця
 - Солотвинська

водоспади Українських Карпат

вдсп. Пробій

вдсп. Шипіт

вдсп. Кам'янка

вдсп. Гуркало

озера Українських Карпат

- **Льодовикові**
 - Бребенескул
 - Несамовите
 - Марічейка

- **Вулканічні**
 - Синє
 - Липовецьке

- **Завальні**
 - Синевир

Органічний світ

- Флора Українських Карпат налічує понад 2000 видів рослин, серед яких багато реліктових та ендемічних
- тис ягідний
- рододендрон карпатський
- ялівець козачий
- ясенець білий
- ковила найкрасивіша
- едельвейс

рододендрон карпатський

тис ягідний

ялівець козачий

ясенець білий

ковила найкрасивіша

едельвейс

• **Серед тварин типовими представниками карпатських лісів є**

- **дикий кабан**
- **козуля**
- **благородний олень**
- **заєць-русак**
- **лисиця**
- **лісова куниця**
- **горностай**
- **вовк**
- **рись**
- **лісовий кіт**

- У Карпатах багато птахів: ластівки, лелеки, шпаки, снігурі, омелюхи, пуночки, синиці, корольки, повзики, шишкарі, чижі, дятли, яструби, сови, куріпки, тетеруки, глухарі

Висотна поясність Українських Карпат

Полонини – безліса ділянка верхнього поясу Українських Карпат, що використовується як пасовисько та для сінокоосу

Фізико-географічні області

- У межах провінції Українських Карпат виділяються **7 фізико-географічних областей**:

1. Передкарпатська височинна
2. Зовнішньокарпатська
3. Вододільно-Верховинська
4. Полонинсько-Чорногорська
5. Рахівсько-Чивчинська
6. Вулканічно-Карпатська
7. Закарпатська низовина

УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ	
16	Передкарпатська височинна область
17	Зовнішньокарпатська область
18	Вододільно-Верховинська область
19	Полонинсько-Чорногірська область
20	Рахівсько-Чивчинська область
21	Вулканічно-Карпатська область
22	Закарпатська низовинна область

Осболивості фізико-географічних областей Українських Карпат

Фізико-географічна область	Рельєф, абсолютні висоти	Клімат	Рослинні угруповання та ґрунти	Об'єкти природно-заповідного фонду
Передкарпатська височинна	Передгірна височинна рівнина (300—500 м)	Помірно теплий, вологий. Температура: січень $-4...-5^{\circ}\text{C}$, липень $+18...+19^{\circ}\text{C}$; опади 650—750 мм	Дубові ліси на сірих лісових ґрунтах	Княздівський ботанічний заказник, гідрологічний заказник «Турова дача», ландшафтний заказник «Цецино»
Зовнішньо-карпатська	Східні Бескиди, Горгани та Покутсько-Буковинські Карпати (1500—1800 м). Найвища точка — гора Сивуля (1836 м)	Прохолодний, вологий. Температура: січень $-5...-7^{\circ}\text{C}$, липень $+15...+18^{\circ}\text{C}$; опади на низькогір'ях 700—800 мм, у Горганах 1000—1100 мм	Грабово-букові та смереково-букові ліси на дерново-підзолистих ґрунтах	Карпатський національний природний парк (північна частина), заповідник «Горгани», національний природний парк «Сколівські Бескиди», Вижницький національний природний парк
Вододільно-Верховинська	Низькогірні й середньогірні хребти з м'якими обрисами: Вододільний хребет, Привододільні Горгани тощо (800—1200 м)	Помірний, вологий. Температура: січень $-5...-8,5^{\circ}\text{C}$, липень $+13...+17^{\circ}\text{C}$; опади від 760 мм у низькогір'ї до 1300—1500 мм у середньогір'ї	Букові, буково-ялицеві та ялинові ліси з домішкою в'яза гірського й ліси на дерново-буроземних ґрунтах	Національний природний парк «Синевир», Брадульський ландшафтний заказник, Яйківський ботанічний заказник
Полонинсько-Чорногірська	Найвища частина Українських Карпат, Полонинський хребет, гірські масиви Свидовець, Чорногора, Гринєва; середні висоти — 1400—1600 м; найвища точка — гора Говерла (2061 м)	Вертикальна кліматична зональність. Температура (на полонинах): у січні $-6...-7^{\circ}\text{C}$, у липні $+11^{\circ}\text{C}$; опади 1300—1600 мм	Буково-смерекові та смереково-ялицеві ліси на буроземних і дерново-буроземних ґрунтах. На полонинах: чагарники, різнотравні луки, осоки, сфагново-мохові угруповання	Карпатський біосферний заповідник (Чорногірський, Свидовецький заповідні масиви), Карпатський національний природний парк (південна частина), Верховинський національний природний парк
Рахівсько-Чивчинська	Гострі скелясті гребені Мармароського й Рахівського масивів та Чивчинських гір; давньольодовикові форми рельєфу (1600—1800 м)	Помірний, вологий. Температура: січень $-5...-7^{\circ}\text{C}$, липень $+10...+15^{\circ}\text{C}$; опади 1300—1500 мм	Букові, смерекові, ялинові ліси, криволісся із сосни карпатської на буроземних опідзолених ґрунтах	Карпатський біосферний заповідник (Мармароський, Угольсько-Широколужанський заповідні масиви)
Вулканічно-Карпатська	Вулканічний (Вигорлат-Гутинський) хребет (600—1000 м)	Помірно теплий, вологий. Температура: січень $-4...0^{\circ}\text{C}$, липень $+13...+17^{\circ}\text{C}$; опади 800—1000 мм	Дубово-букові та букові ліси на буроземно-підзолистих ґрунтах	Карпатський біосферний заповідник (Стужицький заповідний масив), національний природний парк «Зачарований край»
Закарпатська низовинна	Низинна рівнина (100—120 м)	Помірно теплий, вологий. Температура: січень -3°C , липень $+20^{\circ}\text{C}$; опади 620—700 мм	Дерново-підзолисті, лучно-болотні та болотно-торф'яні ґрунти. Вирощують пшеницю, кукурудзу, соняшник, тютюн, виноград, садові культури	Карпатський біосферний заповідник (заповідний масив «Долина нарцисів»)

Охорона природи

**Карпатський
біосферний з
аповідник**

**Карпатський
національний
природний парк**

**Національний природний парк
Сколівські Бескиди**

Заповідник Горгани

**Національний природний
парк Синевир**

Робимо висновки

- **Українські Карпати — середньовисотні гори, які займають крайню західну частину України. Вони є складовою великої гірської системи, що сформувалася в альпійську епоху горотворення**
- **Особливості геологічного розвитку Карпат зумовили накопичення різноманітних корисних копалин**
- **Українські Карпати розташовані в межах помірного поясу, мають надмірне зволоження та розгалужену річкову мережу**
- **Зміна кліматичних умов із висотою обумовлює багатство та різноманіття рослинного й тваринного світу**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Читати п 41, опрацювати конспект уроку (головне в зошит).

Вивчити розміщення об'єктів природно-заповідного фонду.

Працюємо з контурною картою, вчимо номенклатуру:

Географічна номенклатура: Українські Карпати, Передкарпаття, Зовнішні Карпати, Вододільно- Верзовинські Карпати, Полонинсько-Чорногірський масив, Чивчинські гори, Рахівський масив, Вигорлат-Гутинський (Вулканічний) хребет, Говерла, Закарпатська низовина.